

Z Á K O N

ze dne2014,

kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů (zákon o pedagogických pracovnících), ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Čl. I

Změna školského zákona

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění zákona č. 383/2005 Sb., 161/2006 Sb., 179/2006 Sb., 158/2006 Sb., 342/2006 Sb., 165/2006 Sb., 624/2006 Sb., 112/2006 Sb., 217/2007 Sb., 296/2007 Sb., 343/2007 Sb., 58/2008 Sb., 126/2008 Sb., 189/2008 Sb., 242/2008 Sb., 243/2008 Sb., 384/2008 Sb., 49/2009 Sb., 378/2009 Sb., 306/2008 Sb., 427/2010 Sb., 227/2009 Sb., 427/2010 Sb., 73/2011 Sb., 331/2011 Sb., 420/2011 Sb., 472/2011 Sb., 375/2011 Sb., 53/2012 Sb., 333/2012 Sb., 370/2012 Sb., 241/2013 Sb., 344/2013 Sb., 64/2014 Sb. a 458/2011 Sb., se mění takto:

1. V § 7 odst. 5 se za slova „školská zařízení pro zájmové vzdělávání,“ vkládají slova „vzdělávací zařízení v zahraničí,“.

2. V § 7 se vkládá nový odst. 8, který zní „Vzdělávání ve vzdělávacích zařízeních v zahraničí mohou zajišťovat též jiní vhodní pracovníci, avšak alespoň jeden pedagogický pracovník²⁾, který garantuje kvalitu výuky.“

3. V § 8 odst. 4 se na konec vkládá věta: „Pokud Ministerstvo zahraničních věcí při určité diplomatické misi nebo konzulárním úřadu školu podle věty první nezřídí, je povinno zabezpečit, aby daná diplomatická mise nebo konzulární úřad poskytl na žádost vzdělávacího zařízení v zahraničí tomuto součinnost k uskutečňování jeho činnosti podle § 118a, zejména aby mu bezplatně poskytl vhodné prostory pro jím uskutečňovanou výuku. Povinnost bezplatného poskytnutí prostor podle věty předchozí neplatí, pokud subjekt dle věty předchozí vhodnými prostory nedisponuje.“

4. V § 8a se za odstavce 1 vkládá nový odstavec 2, který zní: „Název právnické osoby vykonávající činnost vzdělávacího zařízení v zahraničí může znít též „Česká škola bez hranic“ s dovětkem o místě svého působení. Výjimečně je přípustný též jiný název, a to za podmínky, že byl osobou vykonávající činnost vzdělávacího zařízení v zahraničí užíván již před účinností zákona, jímž bylo vzdělávací zařízení v zahraničí do zákona zavedeno.“

Dosavadní odstavce 2 a 3 se mění na odstavce 3 a 4.

5. V § 12 odst. 3 se mezi slova „ve školských zařízeních“ a „provádí“ vkládají slova: „s výjimkou vzdělávacího zařízení v zahraničí,“.

6. Za § 111 se vkládá nový § 111a, který včetně nadpisu zní:

„§ 111a

Vzdělávání v zahraničí

(1) Vzdelávání v zahraničí poskytuje dětem a žákům, kteří jsou českými státními občany nebo mají český původ a žijí v zahraničí, výuku češtiny a českých reálií jako doplnění každodenního vzdělání, které děti a žáci získávají v zahraničních školách.

(2) Vzdelávání v zahraničí se uskutečňuje ve vzdělávacích zařízeních v zahraničí podle vzdělávacího programu vzdělávacího zařízení v zahraničí, který je v souladu s Národním programem vzdělávání a v souladu s rámcovým programem pro základní vzdělávání ve vzdělávací oblasti jazyka a jazykové komunikace pro český jazyk a literaturu.“

7. V § 112 se slova „a zájmového vzdělávání“ nahrazují slovy „vzdělávání, zájmového vzdělávání a vzdělávání ve vzdělávacích zařízeních v zahraničí“

8. Za § 118 se vkládá nový § 118a, který včetně nadpisu zní:

„§ 118a

Vzdělávací zařízení v zahraničí

(1) Vzdělávací zařízení v zahraničí je českou nebo zahraniční právnickou osobou, která zajišťuje udržení českého kulturního dědictví v zahraničí, a to tím, že v zahraničí zajišťuje výuku českého jazyka a reálií o České republice, zejména o její kultuře, historii, geografii či společenském uspořádání pro děti a žáky v zahraničí, zejména pro české státní občany.

(2) Vzdělávací zařízení v zahraničí může být spolkem.“

9. V § 143 odst. 2 se za slova „pedagogických pracovníků,“ vkládají slova „vzdělávacích zařízení v zahraničí,“.

10. V § 147 odst. 1 písm. h) se za slova „nebo jim poskytovat školské služby“ vkládají slova „; tato povinnost neplatí pro vzdělávací zařízení v zahraničí“.

11. V § 160 odst. 1 se za písm. d) vkládá nové písm. e), které zní: „vzdělávacích zařízení v zahraničí, a to v souladu s ustanovením § 162a.“ Na konci textu v písm. d) se „;“ mění na „;“.

12. Za § 162 se vkládá nový § 162a, který včetně nadpisu zní:

„162a

Financování vzdělávacích zařízení v zahraničí

(1) Ze státního rozpočtu se dále poskytují finanční prostředky na činnost vzdělávacího zařízení v zahraničí, a to na výdaje na

a) mzdy a náhrady mezd, odměny za práci vykonávanou na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a odstupné, na výdaje na úhradu pojistného na sociální

zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a na úhradu pojistného na všeobecné zdravotní pojištění,

b) nezbytné zvýšení nákladů spojených s výukou dětí, žáků a studentů zdravotně postižených,

c) učební pomůcky, včetně didaktických počítačových programů, školní potřeby a učebnice,

d) činnosti, které přímo souvisejí s kvalitou vzdělávání.

(2) Finanční prostředky podle odstavce 1 se poskytují na zahájený kalendářní rok, a to ve výši odpovídající 50% prokázaných účelně vynaložených výdajů podle odstavce 1 písm. a) až d) v roce předchozím.

(3) Ze státního rozpočtu mohou být dále poskytnuty finanční prostředky na výdaje na zajištění prostor pro uskutečňování výuky, a to zejména za předpokladu, že nebyly poskytnuty vhodné prostory dle § 8 odstavce 4 z toho důvodu, že daná diplomatická mise nebo konzulární úřad vhodnými prostory nedisponuje. Finanční prostředky podle tohoto odstavce mohou být poskytnuty v plné výši.

(4) O poskytnutí finančních prostředků rozhoduje ministerstvo rozhodnutím na základě žádosti vzdělávacího zařízení v zahraničí podané do konce ledna zahájeného kalendářního roku. Podrobnosti, zejména náležitosti žádosti, včetně způsobu přepočtu cizí měny na české koruny, stanoví ministerstvo vyhláškou.“

13. V § 174 odst. 2 se za slova „zapsaných do školského rejstříku“ vkládají slova „, s výjimkou vzdělávacího zařízení v zahraničí,“.

14. V § 174 odst. 2 písm. e) se za slova „vykonává veřejnosprávní kontrolu⁴⁰⁾ využívání finančních prostředků státního rozpočtu přidělovaných podle § 160 až 163“ vkládají slova „; a to i v případě vzdělávacího zařízení v zahraničí“.

Čl. II

Změna zákona o pedagogických pracovnících

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů (zákon o pedagogických pracovnících), ve znění zákona č. 383/2005 Sb., 179/2006 Sb., 264/2006 Sb., 189/2008 Sb., 384/2008 Sb., 223/2009 Sb., 422/2009 Sb., 227/2009 Sb., 159/2010 Sb., 420/2011 Sb., 198/2012 Sb. a 333/2012 Sb. se mění takto:

1. V § 5 se vkládá nový odstavec 2, který zní „Splnění předpokladů dle odst. 1 se nevyžaduje pro ředitele vzdělávacího zařízení v zahraničí.“

Dosavadní odstavce 2 a 3 se mění na odstavce 3 a 4.

Čl. III

Přechodná ustanovení

Lhůta pro podání žádosti o finanční prostředky dle § 162a odst. 4 se neuplatní v kalendářním roce, ve kterém tento zákon nabude účinnost.

Čl. IV

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti prvního dne kalendářního měsíce následujícího po jeho vyhlášení.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

I. Obecná část

A. Zhodnocení dosavadní právní úpravy včetně zhodnocení současného stavu ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Postavení českých občanů a jejich potomků v zahraničí

V zahraničí žijí přibližně 2 miliony českých státních občanů či cizích státních občanů českého původu¹. Je zřejmé a z pohledu České republiky (dále též jen „ČR“) jistě žádoucí, že cítí sounáležitost s Českou republikou a mají zájem ji prohlubovat. V zahraničí takovou možnost nabízejí tzv. „české školy“.

Jako české školy lze označit instituce či aktivity, které v zahraničí zabezpečují potomkům českých občanů zachování znalosti českého jazyka a českých reálií, které by jim v budoucnu umožnilo vrátit se zpět do České republiky, vystudovat českou (vysokou) školu a uplatnit se na pracovním trhu, popř. jinak se zapojit do ekonomických či kulturních aktivit v České republice. Konkrétně jde zejména o 9 českých škol bez hranic², které jsou zároveň krajanskými spolky, koordinovaných českým občanským sdružením Česká škola bez hranic³ (dále též jen „ČŠBH“) a spolupracující školy, které stejně tak vyučují český jazyk a české reálie, ale v menším časovém rozsahu než vyžaduje vzdělávací program ČŠBH, proto nejsou členy tohoto občanského sdružení a nepoužívají název česká škola bez hranic.

Koncept Českých škol bez hranic

Koncept ČŠBH vznikl v roce 2003 v Paříži a postupně se rozšiřoval do dalších měst. Zahrnuje školy, které jsou zpravidla neziskovými organizacemi (občanskými sdruženími) podle práva státu svého působení. Zároveň jsou Ministerstvem zahraničních věcí (dále jen „MZV“) registrovány jako tzv. *krajanské spolky*, z čehož je zřejmé, že je MZV vnímá jako subjekty, jejichž aktivita je prospěšná (a bezproblémová) pro obraz ČR v zahraničí.

Hlavním cílem ČŠHB je výchova česky mluvící mladé generace vyrůstající v zahraničí, která bude v dospělosti schopna nejen česky číst a psát, ale také si zachová povědomí o svých kořenech a pocit sounáležitosti s českým národem a Českou republikou. Hluboká znalost češtiny pro ni bude dobrou motivací pro udržování vztahů se zemí svého původu. Česká škola bez hranic tak přispívá k posílení české národní identity v měnícím se globalizovaném světě.

České školy bez hranic jsou nyní financovány formou darů, a to ze soukromých zdrojů od sponzorů – zejména od rodičů dětí, z veřejných zdrojů od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) podle čl. II bodu 13 přílohy č. 2 usnesení Vlády o zachování kulturního dědictví v zahraničí ze dne 13. června 2012 č. 414, a též od MZV

¹ Dle informace dostupné na webu Ministerstva zahraničních věcí. Dostupná z http://www.mzv.cz/tunis/cz/kultura_vzdelavani_krajane/krajane/cesi_ve_sвете_oslavy_dne_ceske_statnosti.htm.

² V Paříži, Londýně, Berlíně, Mnichově, Curychu, Bruselu, Ženevě, Drážďanech a Frankfurtu.

³ Podrobnější informace dostupné zde <http://csbh.cz/obcanske-sdruzeni>.

podle usnesení vlády o zachování kulturního dědictví v zahraničí ze dne 13. června 2012 č. 414. V neposlední řadě se na financování podílí Česká centra⁴ a zastupitelské úřady, které dávají k dispozici výukové prostory a propagují činnost škol.

Občanské sdružení ČŠBH, registrované v ČR, dále podepsalo „rámcovou“ smlouvu s MZV o bezplatném poskytování prostor školám – členům ČŠBH, o.s. v objektech v majetku MZV v zahraničí. Dále podepsalo rámcovou smlouvu s Domem zahraničních služeb o spolupráci za účelem plnění Vládního usnesení o zachování kulturního dědictví, konkrétně v souvislosti s vybavováním jednotlivých poboček ČŠBH technickými prostředky a učebními pomůckami.

ČŠBH vyučují podle vlastního vzdělávacího programu nazvaného Brána jazyků otevřená⁵, který je v rozsahu požadavků Národního programu vzdělávání. Tento koncept vzdělávání je určen pro děti od 18 měsíců do 15 let, které pocházejí z bilingvního prostředí. Vzdělávání je rozděleno na předškolní výchovu a školní výuku. Předškolní vzdělávání (nebo výchova) pro nejmenší děti je rozděleno do 3 věkových kategorií. První kategorií jsou nejmladší děti od 18 měsíců do 3 let, které se zpravidla českému jazyku věnují ve škole nejméně jedenkrát⁶ týdně jednu hodinu. Další kategorií jsou děti od 3 do 6 let, kteří se učí nejméně jedenkrát týdně dvě hodiny a poslední kategorií jsou školáci, kteří se učí čtyři hodiny týdně. Předškolní vzdělávání pro nejmenší děti do 6 let je zaměřeno na porozumění českému jazyku, zlepšení slovní zásoby a vyjadřovacích schopností prostřednictvím hudby, kreslení, poslouchání příběhů a hraní her, které mají výchovně-naučný charakter, aby děti v budoucnu zvládly výuku předmětů v českém jazyce.

Školáci plní povinné každodenní vzdělávání na zahraniční škole a v rámci ČŠBH se učí český jazyk a literaturu, dějepis a zeměpis českých zemí podle vzdělávacího programu ČŠBH, který byl v srpnu roku 2010 schválen Výzkumným ústavem pedagogickým a shledán v souladu s Národním programem vzdělávání. Časové dotace – 4 hodiny týdně, předmětu Český jazyk a literatura jsou v souladu s časovými dotacemi tohoto předmětu v Evropských školách. Vzdělání v *Evropských školách*⁷ je uznáno v ČR podle § 38 odst. 1 písm. d) školského zákona.

Učební plán je zaměřen na Český jazyk a literaturu a ve 4. a 5. třídě přibývá vzdělávací předmět “Můj český svět” zabývající se českou společností, historií a zeměpisem českých zemí, který je na druhém stupni prohlouben předmětem “České země včera a dnes”. Předškolním dětem jsou do výuky zařazeny základní informace o ČR, a to úměrně jejich věku. Jazyková činnost představuje stěžejní oblast výuky ČŠBH. V oboru Český jazyk a literatura se děti učí komunikovat ústně i písemně, psát slohová cvičení v českém jazyce, spisovnou formu a normativní pravidla psaného jazyka a v neposlední řadě tiché a hlasité čtení.

⁴ Příspěvková organizace MZV zřízená pro propagaci České republiky v zahraničí. Další informace dostupné na <http://www.czechcentres.cz/>.

⁵ Charakteristika vzdělávacího programu k dispozici zde http://csbh.cz/sites/default/files/Vzdelavaci-program-CSBH_0.pdf

⁶ Nutno připomenout, že předškolní výchova není v ČR povinná, tedy požadavky na předškolní výchovu jsou i v koncepci volnější. Platí proto, že ČŠBH nepožaduje po svých členech – jednotlivých českých školách bez hranic, jednotný a přesný přístup k předškolní výchově. Předškolní výchova je tak nedílnou součástí vzdělávání v jednotlivých školách, ale každá škola ji praktikuje v rozsahu, který považuje za vhodný.

⁷ Dle Úmluvy o statutu Evropských škol, přijaté v Lucemburku dne 21. června 1994 (č. 122/2005 Sb. m. s.).

Výuka ve školách ČŠBH je realizována alespoň jedním pedagogickým pracovníkem v každém stupni (v rámci vzdělávacího programu ČŠBH označen jako „garant“), který přebírá zodpovědnost za úroveň výuky na daném stupni. Garant školní výuky pro 1. a 2. stupeň je přitom v ideálním případě absolventem oboru Český jazyk a literatura, pro 1. stupeň to může být též Učitelství pro 1. stupeň. Vedle plně kvalifikovaných učitelů – ideálně s dlouhodobou praxí – se na výuce podílejí studenti vyšších ročníků pedagogických nebo filozofických fakult, případně pracovníci s jiným vzděláním, např. absolventi uměleckých hudebních či výtvarných oborů, ale se zkušeností s prací s dětmi⁸.

Praktické problémy

Je zřejmé, že nastíněný koncept ČŠBH podporuje českou identitu v dětech českých občanů (resp. dětech s českými kořeny) žijících dočasně či trvale v zahraničí, čímž zároveň přispívá k rozšiřování českého jazyka a kultury v zahraničí a tím i k obecné propagaci České republiky.

Problémem je, že tato záslužná činnost, která je svou podstatou veřejnou službou, nemá potřebné právní zakotvení ani stabilní zdroje financování, čímž nejen, že formálně zaostává za řadou evropských zemí⁹, včetně těch méně vyspělých, ale zároveň je její existence z dlouhodobého hlediska ohrožena.

Dosavadní právní úprava neexistuje, proto není relevantní hodnotit, jakým způsobem upravuje postavení mužů a žen. Výše popsaná praxe nijak nerozlišuje mezi dětmi a žáky podle pohlaví.

⁸Předpokládá se, že vzdělávání budou zajišťovat osoby, které splňují předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka podle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Odbornou kvalifikaci mají osoby, které splňují předpoklady pro výkon činnosti učitele příslušného stupně základní školy, nebo které získaly vysokoškolské vzdělání studiem v akreditovaném studijním programu a vzděláním získaným studiem ve vzdělávacím programu akreditované pro další vzdělávání pedagogických pracovníků v délce alespoň 100 hodin s obsahovým zaměřením na pedagogiku, psychologii a didaktiku.

⁹ V současné době fungují po celé Evropě rozsáhlé sítě zahraničních škol, které organizují výuku od předškolního vzdělávání až po středoškolské. Na zahraničních školách v Itálii, ve Velké Británii, v Bulharsku, v Rakousku a v Nizozemí je poskytováno vzdělávání v rámci akreditovaného programu, které je kompatibilní s osnovami ministerstva školství a tím je zajištěna kontinuita vzdělávání. Studium podle akreditovaného programu může mít vliv na financování školy, např. řecké zahraniční školy, které vyučují dle osnov schválených ministerstvem školství a akreditovanému programu jsou financovány z veřejných zdrojů. Mnohé evropské země (např. Bulharsko, Francie, Itálie, Estonsko, Slovensko) mají zahraniční školy začleněny do vzdělávacího systému a po absolvování takové školy již není nutné, aby žáci skládali srovnávací zkoušky, ale mohou navázat na „zahraniční“ studium.

Některé evropské země zřizují pro řízení a koordinaci zahraničních škol speciální instituce, které jsou součástí státní správy. Největší a nejpropracovanější systém je ve Francii, kde je zřízena Agentura pro francouzské vzdělávání v zahraničí, která spadá pod správu francouzského ministerstva zahraničí. Dále v Německu je zřízena Centrální agentura pro školy v zahraničí, které funguje v rámci spolkového ministerstva. V Polsku bylo zřízeno ministerstvem školství za účelem správy a financování zahraničních škol Centrum pro rozvoj polského vzdělávání v zahraničí. Švédská vláda zřídila Švédskou národní agenturu pro vzdělávání, která mimo jiné rozhoduje o dotacích pro zahraniční školy. Jiným velmi využívaným typem zahraničních škol jsou tzv. víkendové školy, které ovšem poskytují pouze doplňkové vzdělání.

B. Principy navrhované právní úpravy

Vzhledem k výše uvedenému se jeví jako nezbytné zakotvit postavení poskytovatelů výše uvedeného vzdělání v zahraničí do českého právního řádu a zároveň je integrovat do veřejného financování. V současné době nejsou uzákoněny žádné nástroje, které by pomáhaly činnosti ČŠBH. Předpokládá se přitom, že právní úprava bude přiměřeně reflektovat dosavadní postavení a činnost škol, které jsou součástí o. s. České školy bez hranic, jinými slovy vezme si za vzor stávající *dobrou praxi*, ovšem nebude bránit vzniku dalších vzdělávacích zařízení v zahraničí, pakliže splní obecné zákonné podmínky.

V obecné rovině se tedy předpokládá zavedení **nového školského zařízení**, a to **vzdělávacího zařízení v zahraničí**, pro něž bude v základních rysech upraveno jeho právní postavení, včetně vztahů se zastupitelskými úřady, a zakotven titul pro financování ze státního rozpočtu. Bude tak využito stávající úpravy institutu zájmového vzdělávání, novela nijak nemění institut samotný, jak je zakotven v českém právním řádu, jen rozšiřuje výčet zařízení, která pod něj spadají.

Vzdělávací zařízení v zahraničí bude definováno jako právnická osoba, která **zajišťuje** udržení českého kulturního dědictví v zahraničí, a to tím, že v zahraničí zajišťuje výuku českého jazyka a reálií o České republice, zejména o její kultuře, historii, geografii či společenském uspořádání pro děti a žáky v zahraničí, zejména pro české státní občany. Při realizaci výuky přitom bude v rozsahu, v němž to bude možné, vycházet z Národního programu vzdělávání. Novela nijak neupravuje ani neformalizuje osvědčení o výsledcích vzdělávání, ani jinak nezasahuje do jeho vztahu k vysvědčením vydávaným v běžných školách v České republice. Pokud o to požádá, bude mu při zajišťování uvedené činnosti poskytovat **součinnost** místní diplomatická mise nebo konzulární úřad, avšak pouze za předpokladu, že při nich nebude zřízena škola Ministerstvem zahraničních věcí.

Činnost vzdělávacího zařízení v zahraničí bude z části **financována** ze státního rozpočtu, ovšem v návaznosti na prokazatelné účelně vynaložené výdaje na zákonem stanovené „položky“ v předchozím roce, čímž bude zajištěno, že stát neponese náklady na tzv. „pilotní provoz“. Financování uskutečňované na normativním základě, který předpokládá určité zprůměrovatelné náklady, se nejeví jako proveditelné. Financování MŠMT na nákladovém a nikoli normativním základě nezakládá navíc případnou nerovnost mezi soukromými zřizovateli škol a školských zařízení v ČR. Navrhovaná právní úprava směřuje k poskytování specifických služeb, které jsou svou podstatou služby veřejné. Vzdělávacím zařízením v zahraničí, resp. jejich poskytovatelům, nejde o tvorbu zisku ani o konkurování jiným zařízením. Proto je v pořádku, že jejich postavení je v reakci na specifika prostředí, v němž působí, jiné.

To, že je úprava financování komplexně řešena jen ve školském zákoně a ne ještě k tomu v zákoně č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, jako je tomu u jiných „soukromě“ zřizovaných zařízení, je dáno tím, že norma týkající se financování vzdělávacího zařízení v zahraničí je vyjádřitelná poměrně stručně, protože se nejeví jako efektivní (a přehledné) jí rozkládat do dvou zákonů jako je tomu v ostatních případech.

V souvislosti se zakotvením vzdělávacího zařízení v zahraničí bude potřebné vydat prováděcí vyhlášku, která zakotví nezbytné souvislosti. Obsahově by mohla vycházet z úpravy postavení střediska volného času provedené vyhláškou č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, a to s ohledem na skutečnost, že vzdělávání dětí a žáků v zahraničním

vzdělávacím zařízení se svou podstatou podobá vedle školy, kterou za stávajících legislativních podmínek být nemůže, právě činnosti střediska volného času, které je jednou z forem školského zařízení pro zájmové vzdělávání.

Vzhledem k tomu, že doposud že zatím nezapočaly cílené legislativní práce na zákoně, který by upravoval postavení všech krajských organizací či spolků, respektive Čechů žijících v zahraničí a jejich podporu, či koncepci toho, jak zajistit vzdělávání krajanů v zahraničí, je třeba považovat za žádoucí upravit současný nevhodný stav alespoň dílčím způsobem v oblasti vzdělávání.

C. Soulad s ústavním pořádkem, mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, a s právem Evropské unie

Návrh zákona je v souladu s ústavním pořádkem České republiky a rovněž s politikou pomoci občanům ČR v zahraničí, jako i politikou podpory zachování české kultury a vzdělanosti. Nezakládá žádné nerovnosti mezi českými státními občany a ostatními občany Evropské unie, principy evropského práva naplňuje, když snižuje vzdělávací a kulturní překážky pro volný pohyb občanů České republiky uvnitř Evropské unie.

D. Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty

Návrh zákona znamená nevýznamné zatížení státního rozpočtu v řádech jednotek milionů Korun českých v souvislosti s poskytnutím finančních prostředků vzdělávacím zařízením v zahraničí. Pokud by byly poskytnuty finanční prostředky všem 9 dosavadním členským školám sdružení ČSBH (právě u nich lze v budoucnu předpokládat získání statusu vzdělávacího zařízení v zahraničí), byl by **aktuální souhrn ročních výdajů přibližně 10 milionů Kč.**

K tomu je však třeba uvést, že výpočet byl proveden podle modelu výdajů (přibližně 4,4 milionů Kč) České školy bez hranic v Paříži, která je školou nejdéle působící, a proto též vyučující nejvíce „tříd“ (prozatím má nejvyšší třídu sedmou; škola v Londýně má teprve pátou). Z toho důvodu má i vysoké mzdové náklady na učitele, které tvoří téměř dvoutřetinovou položku jejího rozpočtu (64%). Tato kvantitativní náročnost se zároveň násobí skutečností, že Paříž patří mezi „dražší místa“, pročež je zřejmé, že též mzdy jsou zde spíše vyšší, stejně jako provozní náklady.

Z toho plyne, že provoz většiny ostatních českých škol bez hranic je momentálně méně nákladný, zejména s ohledem na skutečnost, že vyučují teprve několik ročníků. Výsledný výpočet vycházející z požadavků České školy bez hranic v Paříži (přibližně 2,2 miliony Kč) byl proto zkrácen přibližně o polovinu. Pokud by se všechny české školy bez hranic rozvíjely podle plánu, bylo by možné očekávat nárůst jejich nákladů a tedy i požadavků přibližně do roku 2017, a to na dvojnásobek, tedy celkem přibližně 20 milionů Kč.

V souvislosti s poskytováním finančních prostředků lze předpokládat nevýznamné zatížení státního aparátu, konkrétně Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „ministerstvo“), které bude o přidělení finančních prostředků rozhodovat. Na veřejné rozpočty krajů a obcí nemá návrh žádný finanční dosah.

E. Dopady na podnikatelské prostředí České republiky, sociální dopady, včetně dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, dopady na životní prostředí

Zákon zlepšuje postavení dětí českých rodičů žijících v zahraničí, a to jak tím, že zabezpečuje udržení jejich vazby s českou kulturou, tak tím, že umožňuje jejich snadnou integraci do vzdělávacího systému v České republice po jejich návratu ze zahraničí. Tím mimo jiné zvyšuje šanci na návrat takových dětí do České republiky, a to potom, co získaly zahraniční zkušenosti, které by v budoucnu mohly využít k rozvoji české ekonomiky či kultury. Žádné negativní dopady očekávat nelze.

II. Zvláštní část

K článku I

K bodu 1:

Zavádí se nové školské zařízení, a to *vzdělávací zařízení v zahraničí*. Jeho právní zakotvení je nezbytnou reakcí na již existující praxi, která byla podrobně popsána v obecné části. Na zakotvení pojmu provedené v § 7 odst. 5 navazuje podrobnější právní úprava postavení vzdělávacího zařízení v zahraničí, a to v novém § 118a.

K bodu 2:

Jsme si vědomi důležitosti toho, aby budoucí generaci vzdělávali a vychovávali pečlivě školení odborníci. Avšak činnost vzdělávacího zařízení v zahraničí je činností specifickou. A to jednak proto, že vzdělávání dětí v české kultuře probíhá v rámci volnočasové aktivity doplňující standardní vzdělávání ve školách, jehož se děti účastní v zemi pobytu – tedy není nezbytné, aby bylo v plném rozsahu uskutečňováno pedagogickými pracovníky, a dále proto, že výuka probíhá mimo území České republiky – pročež je velmi náročné a finančně nákladné zajištění plně kvalifikovaných pedagogických pracovníků. Důsledné požadování kvalifikace na úrovni odpovídající vzdělávání poskytovanému v České republice, by pro vzdělávací zařízení v zahraničí nebylo splnitelné. Vzdělávání v zahraničí je zajišťováno jako zájmová aktivita nad rámec školní docházky, teda jako aktivita, která přistupuje ke standardnímu vzdělávání zajišťovanému odborníky se vzděláním požadovaným dle státu působení. V tomto kontextu se jeví jako důvodné nepožadovat po vzdělávacím zařízení v zahraničí zajištění vzdělávání plně pedagogickými pracovníky, jako je tomu v České republice.

Z těchto důvodů se vzdělávací zařízení v zahraničí vyjímá z povinnosti zajistit vzdělávání pouze prostřednictvím pedagogických pracovníků, jakkoli lze vyzdvihnout, že výuka ve školách ČŠBH je vždy realizována alespoň jedním pedagogickým pracovníkem v každém stupni, který je v rámci vzdělávacího programu ČŠBH označen jako „garant“, a který přebírá zodpovědnost za úroveň výuky na daném stupni. Požadavek na alespoň jednoho pedagogického pracovníka, který je garantem kvality vzdělávání, zůstává zachován.

K bodu 3:

I tato navržená změna jen reflektuje stávající praxi, pro niž platí, že zastupitelské úřady či mise bezplatně poskytují na základě soukromoprávních smluv vzdělávací prostory pro činnost zařízení, které by se měly stát vzdělávacími zařízeními v zahraničí. Institucionalizace této spolupráce je nezbytná pro zajištění právní jistoty vzdělávacích

zařízení v zahraničí v budoucnu. S ohledem na to, že v místech, kde jsou při zastupitelských úřadech zřizovány školy, se činnost vzdělávacích zařízení v zahraničí může jevit jako nadbytečná, není za takových okolností povinnost poskytnout mu prostory dána.

K bodu 4:

Cílem označení školského zařízení v názvu právnické osoby je její srozumitelnost a neklamavost. Vzhledem k tomu, že subjekty, u nichž lze předpokládat transformaci do vzdělávacích zařízení v zahraničí, již několik let v zahraničí působí, a to buď pod názvem „Česká škola bez hranic v ...“, anebo pod jiným názvem (jako provozovatelé České školy bez hranic v...), je třeba přijmout právní úpravu, která umožní zachování tohoto názvu.

K bodu 5:

Technická změna navazující na změnu provedenou bodem 15.

K bodu 6:

Ustanovení upravující základní atributy vzdělávání v zahraničí vč. důležitého požadavku na to, aby probíhalo v souladu s Národním programem vzdělávání a ve vzdělávací oblasti jazyka a jazykové komunikace pro český jazyk a literaturu též v souladu s rámcovým programem pro základní vzdělávání. Zároveň předpokládá existenci specifického vzdělávacího programu vzdělávacího zařízení v zahraničí.

K bodu 7:

Jako v případě jiných školských zařízení, i zde se předpokládá, že ministerstvo stanoví vyhláškou podrobnosti týkající se činnosti vzdělávacích zařízení v zahraničí. Vzhledem k tomu, že jde o vzdělávání, které je svou povahou obdobné vzdělávání ve střediscích volného času, která jsou jednou z forem školského zařízení pro zájmové vzdělávání, patrně bude obsahově inspirována příslušnou částí vyhlášky č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. Nad rámec uvedeného bude potřebné danou vyhláškou, popř. jinou, upravit podrobnosti týkající se podávání žádosti o finanční prostředky (dle návrhu nového ustanovení § 162a).

K bodu 8:

Ustanovení podrobněji rozvádí postavení a činnost vzdělávacího zařízení v zahraničí. Poměrně logicky zakotvuje, že musí být právnickou osobou, pro případné pochybnosti též stanovuje, že může být spolkem, v souladu se zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, čímž reaguje zejména na stávající praxi.

K bodu 9:

Technická změna určující, kdo povede evidenci vzdělávacího zařízení v zahraničí ve školském rejstříku.

K bodu 10:

Je zřejmé, že dosáhnout posouzení českým orgánem ochrany veřejného zdraví a českým stavebním úřadem, které by se zaměřilo na to, zda lze příslušné prostory užívat pro navrhovaný účel, včetně úsudku o nejvyšším počtu osob, které lze v těchto prostorách vzdělávat nebo jim poskytovat školské služby, jak požaduje písmeno h), by v zahraničí nebylo

možné. Není přitom jisté, zda jsou potřebného posouzení a zejména vydání odpovídajícího stanoviska schopny obdobné zahraniční orgány, a pokud ano, tak jistě ne dle požadavků české právní úpravy. Proto se jeví jako vhodné prokázání daných skutečností po vzdělávacím zařízení v zahraničí nepožadovat.

K bodu 11:

Zde dochází k transparentnímu zařazení financování vzdělávacího zařízení v zahraničí do ustanovení § 160, který vymezuje, kdo a za jakých podmínek (v případě vzdělávacího zařízení v zahraničí uvedeno odkazem do podrobnějšího znění v § 162a) má právo na financování ze státního rozpočtu.

K bodu 12:

Jak bylo uvedeno již v obecné části, rozvoj finančního zázemí je nezbytným předpokladem pro udržení aktivity v budoucnu, a tedy i její rozvoj v současnosti. Pro stát je tato aktivita velmi žádoucí, neboť zajišťuje udržení českého kulturního dědictví v zahraničí, a to aniž by přinášela počáteční finanční či personální náklady, které s sebou zřízení nové veřejné služby nese, tím spíše v zahraničí. Tím, že činnost vzdělávacích zařízení v zahraničí reálně existuje, se státu nabízí jedinečná příležitost v budoucnu přispívat k jejímu udržení, a to bez potřeby nést náklady na její „nastartování“.

Vzhledem k výše uvedenému se jeví jako potřebné, aby stát přispíval na provoz vzdělávacího zařízení v zahraničí, a to formou příspěvku na skutečně vynaložené náklady, které bezprostředně souvisí s poskytováním vzdělávání, a to pouze na některé. Konkrétně se předpokládá poskytnutí financí na mzdové náklady a pomůcky určené k výuce, popř. na další činnosti, které souvisejí s kvalitou vzdělávání. Vzhledem k tomu, že vzdělávací zařízení v zahraničí by měla sloužit též k vzdělávání dětí se zdravotním postižením, předpokládá se zároveň poskytnutí příspěvku na nezbytné zvýšení nákladů spojených s jejich výukou.

Poskytnutí výše uvedených finančních prostředků je předpokládáno jen ve výši 50%, a to proto, aby zařízení zůstávalo odpovědné za zajištění prostředků z jiných zdrojů, a aby nepůsobilo samoučelně jako subjekt podnikající za peníze státu. Zároveň je poskytnutí finančních prostředků vypočítáváno na základě loňských nákladů na činnosti, na něž se poskytují finance, a to proto, aby bylo zajištěno, že vzdělávací zařízení v zahraničí dovedou reálně fungovat předtím, než je stát začne podporovat z veřejných zdrojů, a zároveň, aby byla zajištěna udržitelnost zařízení i z jiných zdrojů (pokud by zařízení využilo v určitém roce jen státní finanční prostředky, je zřejmé, že v roce dalším by jejich příjem byl poloviční).

Poskytnutí příspěvku na náklady spojené s prostorovým zázemím se předpokládá zejména v případě, že budou splněny podmínky pro bezplatné poskytnutí vhodných prostor zastupitelským úřadem, tedy nebude při něm zřízena škola, ovšem daný úřad nebude disponovat vhodnými prostorami, pročež poskytnuty nebudou, a to navíc nenárokově. Tento důraz vychází z předpokladu, že tam, kde zastupitelský úřad nepůsobí, lze mít za to, že zájem na podpoře české kultury není tak velký, pročež se může jevit jako koncepční, aby vzdělávací zařízení bylo nuceno vyvinout vyšší úsilí k udržení své činnosti, konkrétně spočívající v zajištění prostorového zázemí mimo ekvivalentní státní financování. Vedle toho je však nezbytné uvážit též druhý – protichůdný – předpoklad, a to takový, že vzhledem k absenci českého zastoupení v určitém místě je soukromá snaha místních spolků daleko větší (protože v takových případech je to právě příslušný místní spolek, který neformálně reprezentuje český

stát)¹⁰, a proto se nejeví jako vhodné, aby daná možnost byla automaticky upřena vzdělávacím zařízením v zahraničí působícím v místech bez českého zastoupení.

Jelikož náklady spojené s prostorovým zázemím mohou být nejvyššími náklady vzdělávacího zařízení v zahraničí, ponechává se možnost (nikoli povinnost) poskytnout plné financování.

Požadavek na účelnost vynaložených nákladů má sloužit jako „pojistka“ proti úhradě odvozené od výdajů, které ve skutečnosti nesloužily k zajišťované činnosti, nebo jí nesloužily účelně. Neúčelnost výdajů by mohla nastat například v případě, že by činnost vzdělávacího zařízení v zahraničí byla poskytována zejména dětem a žákům, kteří nejsou českými státními občany nebo nejsou českého původu.

K bodu 13:

Vzhledem k tomu, že realizace činnosti vzdělávacího zařízení v zahraničí bude probíhat mimo území České republiky, jeví se povinnost České školní inspekce provádět v zařízeních kontrolní činnost jako finančně i technicky nepřiměřeně náročná. Poskytované vzdělávání není přímo uznatelné a nezakládá žákům žádná budoucí práva ve vzdělávacím systému České republiky po návratu do vlasti, kontrola jeho průběhu Českou školní inspekcí se tak vzhledem k nárokům na provedení kontroly jeví jako neúčelná. Navíc je třeba uvést, že MŠMT v současnosti pracuje na návrhu smlouvy, která by mohla být mezi jednotlivými školami a MŠMT podepsána; jejím předmětem by mělo být zejména definování charakteru poskytovaného vzdělání, zakotvení garantů toho vzdělávání, jeho průkaznosti (patrně třídní knihou), podmínky vzdělávacího programu a každoročně předkládaná bilance školy.

Zároveň jen částečné financování z veřejných zdrojů způsobí, že zařízení bude nuceno k efektivnosti a hospodárnosti vlivem působení ekonomických zákonitostí.

K bodu 14:

Změna zakotvuje výjimku z vyloučení působnosti České školní inspekce na vzdělávací zařízení v zahraničí provedenou bodem 15; a to v případě veřejnosprávní kontroly využívání finančních prostředků státního rozpočtu podle zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů. Z toho vyplývá, že zůstane zachováno přímé kontrolování finančních prostředků přidělených ze státního rozpočtu.

K otázce financování lze dále uvést, že hospodárné využívání přidělených prostředků je vynucováno též ekonomickými prostředky, a nepřímo kontrolováno ministerstvem, a to v souvislosti s žádostí o finanční prostředky podle § 162a odst. 2, podle níž se finanční prostředky na další rok přidělují na základě prokázaných účelně vynaložených výdajů v roce předchozím. Z toho je zřejmé, že o rozsah, v němž vzdělávací zařízení v zahraničí nebude vynakládat prostředky účelně, se mu zkrátí finanční prostředky přidělené v dalším roce, což *de facto* vytvoří situaci obdobnou té, v níž by byly nevhodně vynaložené prostředky požadovány zpět.

¹⁰ Typickým příkladem je člen ČŠBH, o. s. ve Frankfurtu, se stovkou žáků a s kulturní činností nad rámec pouhé výuky.

K článku II

K bodu 1:

Dle § 5 odst. 1 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, může být ředitelem školského zařízení (s výjimkou školských zařízení pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy a středisek výchovné péče) pouze fyzická osoba, *kteřá získala praxi spočívající ve výkonu přímé pedagogické činnosti nebo v činnosti, pro kterou jsou potřebné znalosti stejného nebo obdobného zaměření, nebo v řídicí činnosti nebo v činnosti ve výzkumu a vývoji v délce 4 roky.*

Jak bylo zjištěno při dosavadní činnosti zařízení, která by se měla stát vzdělávacími zařízeními v zahraničí, je pracovní trh s česky mluvícími jinak kompetentními osobami v zahraničí značně omezený, a požadavek na 4letou praxi (vedle dalších požadavků) není proto reálně splnitelný. Jelikož je vzdělávací zařízení v zahraničí koncipováno jako podstatným způsobem odpovědné za svůj chod (zejména finančně), je zřejmý výrazný zájem zřizovatelů na tom, aby osoba ředitele byla plně kompetentní řídicí funkci vykonávat. S ohledem na vyjádřenou nemožnost zabezpečit výkon funkce ředitele osobou s požadovanou 4letou praxí, jeví se jako přijatelné spoléhat na naznačený ekonomický zájem zřizovatelů při výběru osoby vykonávající funkci ředitele.

K článku III

Jelikož teprve po nabytí účinnosti zákona lze žádat o zápis do školského rejstříku, popř. o zápis do rejstříku školských osob, je zřejmé, že lhůtu dle § 162a odst. 3 nebude možné pro rok 2014 stihnout a zamýšlené změny by tak mohly být realizovány až v roce 2015. Jelikož však subjekty, které by se měly stát vzdělávacími zařízeními v zahraničí, již zamýšlenou činnost realizují, je zřejmý zájem na rychlém uvedení stávající neformalizované praxe do souladu s právní úpravou.

K článku IV

Jelikož novela nijak přímo nedopadá do postavení příjemců vzdělávání, a zároveň zejména reflektuje stávající praxi a svým obsahem předpokládá nejdříve administrativní zatížení subjektů usilujících o postavení vzdělávací instituce v zahraničí, do něhož je přitom nijak nenutí, není důvod přistupovat k cílené legisvakanci době.

V Praze dne 30.7. 2014

Anna Putnová, v.r.

Karel Schwarzenberg, v.r.

Vlasta Bohdalová, v.r.

Helena Langšádlová, v.r.

František Vácha, v.r.

Karel Augustin Andrlé Saylor, v.r.

Jana Fischerová, v.r.

Bohuslav Svoboda, v.r.

Zbyněk Stanjura, v.r.

Věra Kovářová, v.r.

Jan Zahradník, v.r.

Markéta Wernerová, v.r.

Jaroslav Lobkowicz, v.r.